

Date: 29th March-2026

« HAZIM QILISH A'ZOLARI KASALLIKLARIDA HAMSHIRALIK
PARVARISH USULLARI »

Allamberganova Shaxzada Shimberganovna

Orolbo'yi tibbiyot va transport texnikumi

Tibbiyot fanlari kafedrasining " Hamshiralik ishi " fani o'qituvchisi

shaxzadaallamberganova2@gmail.com @gmail.com 330399898

Annotatsiya: Ushbu maqolada oshqozon-ichak trakti kasalliklari (gastrit, oshqozon yarasi, xoletsistit, pankreatit, gepatit) bilan og'riqan bemorlarni hamshiralik parvarish qilishning asosiy usullari yoritilgan. Bemorning holatini baholash, parvarish rejasini tuzish, parhez va rejimni tashkil etish, dori terapiyasida hamshiraning roli, shuningdek, psixologik yordam va profilaktika masalalari ko'rib chiqilgan.

Kalit so'zlar: hamshiralik parvarish, oshqozon-ichak kasalliklari, parhez, yara kasalligi, pankreatit, profilaktika.

Kirish: Hazim qilish a'zolari kasalliklari aholi orasida eng keng tarqalgan patologiyalardan biri bo'lib, ular ko'pincha surunkali kechadi, takrorlanadi va bemorning hayot sifatini sezilarli darajada pasaytiradi. Bunday kasalliklarni kompleks davolashda farmakoterapiya va instrumental aralashuvlar bilan bir qatorda, sifatli hamshiralik parvarishi asosiy o'rin tutadi. Hamshiraning vazifasi nafaqat shifokor buyruqlarini bajarish, balki bemorni kuzatish, uning ahvolini baholash, parvarish jarayonini tashkil etish va asoratlarning oldini olishdan iborat. Ushbu maqolada hazim a'zolari kasalliklarida hamshiralik parvarishining zamonaviy usullari tizimli ravishda bayon qilingan.

Asosiy qism

1. Hazim a'zolari kasalliklarida hamshiralik jarayonining bosqichlari
Hamshiralik jarayoni beshta asosiy bosqichdan iborat:

Date: 29th March-2026

1. Bemor ahvolini baholash: Hamshira bemorning shikoyatlarini (ogʻriq, koʻngil aynishi, qusish, ishtahaning oʻzgarishi, dispepsiya belgilari), hayot tarixi va kasallik tarixini toʻplaydi. Obʻektiv tekshirishda teri rangi, shilliq pardalar, qorin palpatsiyasi maʼlumotlari, axlat va siydik xususiyatlari qayd etiladi.

2. Hamshiralik muammolarini aniqlash: Fiziologik (ogʻriq, dispepsiya, yurak urishi, meteorizm), psixologik (kasallikdan xavotir, rejim va parhezga rioya qilmaslik), ijtimoiy (davolanish imkoniyati, parvarish uchun sharoit) muammolar ajratiladi.

3. Parvarishni rejalashtirish: Qisqa muddatli va uzoq muddatli maqsadlar belgilanadi. Masalan, “ogʻriqni 2 kun ichida kamaytirish”, “10 kun ichida bemorni parhezga oʻrgatish” kabi.

4. Rejani amalga oshirish: Parvarish aralashuvlari (mustaqil va bogʻliq) bajariladi.

5. Natijalarni baholash: Maqsadlarga erishish darajasi va parvarishni tuzatish zaruriyati aniqlanadi.

2. Asosiy nozologik shakllarda hamshiralik parvarishining xususiyatlari

A. Gastrit va oshqozon yarasi kasalligi

Ushbu patologiyalarda asosiy hamshiralik muammolari: epigastral sohada ogʻriq, koʻngil aynishi, qusish, yurak kislotasi, ishtahaning pasayishi, qabziyat yoki diareya, shuningdek, qonash xavfi.

Parvarish usullari:

· Rejim: Kuchayish davrida yotoq yoki yarim yotoq rejimi. Psixo-emotsional tinchlik taʼminlanadi.

· Parhez (davolovchi ovqatlanish): 1-sonli jadval (Peftner boʻyicha). Mexanik, kimyoviy va termal tejamkorlik. Ovqat mayda qismlarda, tez-tez (kuniga 5–6 marta) beriladi. Hamshira parhezga rioya etilishini nazorat qiladi, qahva, spirtli ichimliklar, qizarib pishgan, dudlangan mahsulotlarni cheklaydi.

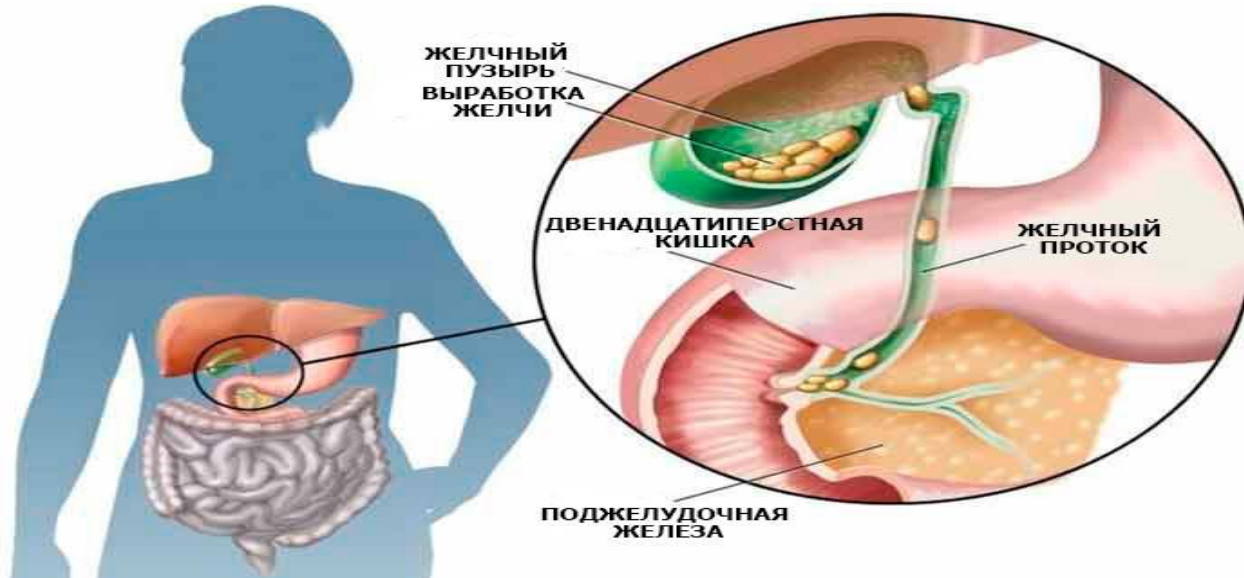
· Dori terapiyasini kuzatish: Antatsidlar, antisekretor preparatlar (PPI), gastroprotektorlar (misoprostol, bizmut preparatlari) belgilangan vaqtda, ovqatga nisbatan toʻgʻri qabul qilinishini nazorat qiladi.

Date: 29th March-2026

· Asoratlarning oldini olish: Qonash belgilari (“qahva qusindisi”, qatronsimon axlat, rangsiz teri, pulsning tezlashishi) paydo bo‘lganda zudlik bilan shifokorga xabar berish va favqulodda yordam ko‘rsatish.

B. O‘t pufagi va jigar kasalliklari (xoletsistit, gepatit)

Hamshiralik muammolari: o‘ng qovurg‘a ostida og‘riq, og‘izda achchiq ta‘m, sariqlik, qichishish, dispeptik alomatlar.

Parvarish usullari:

· Rejim: Kuchayish davrida yotoq rejimi. Jigar va o‘t yo‘llari kasalliklarida jismoniy tinchlik muhim.

· Parhez: 5-sonli jadval. Yog‘li, qizarib pishgan, ekstraktiv moddalar cheklanadi. Sut va sabzavotli ovqatlar, oqsillar (tvorog, baliq, go‘sht) yetarli miqdorda bo‘lishi kerak. Hamshira bemorning parhezga munosabatini baholaydi, taqiqlangan mahsulotlarni iste‘mol qilmasligini nazorat qiladi.

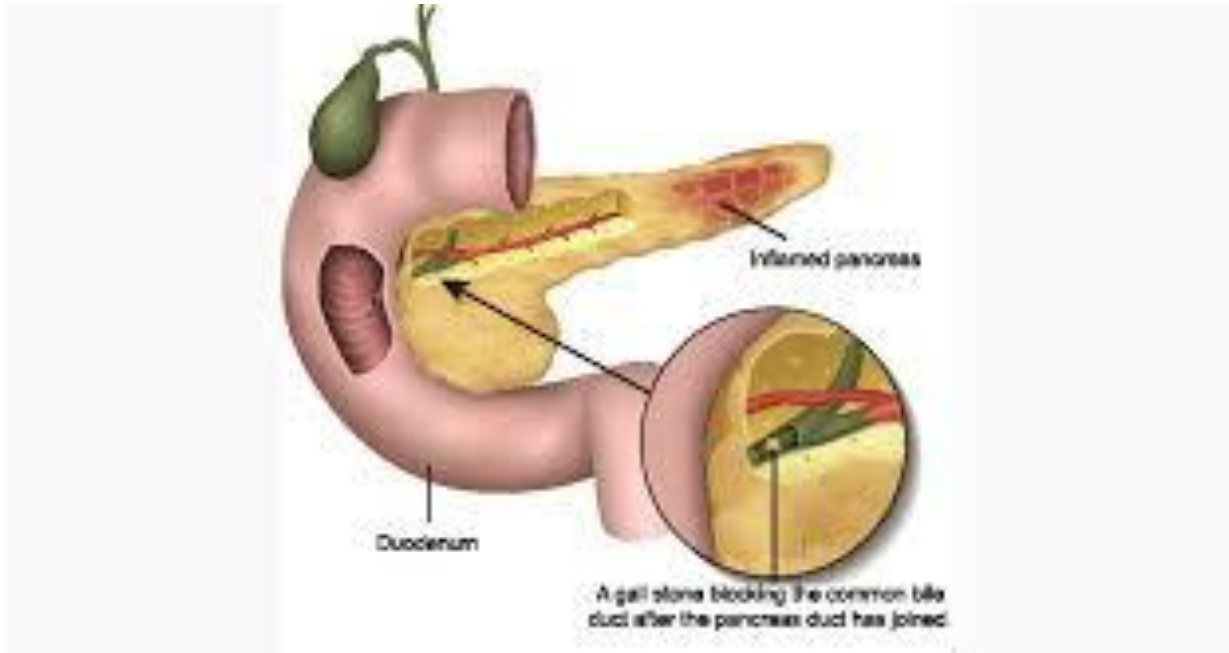
· Terini parvarish qilish: Sariqlik va qichishishda teriga gidrofil moylar, salqin dush, kaliy permanganatli vannalar tavsiya etiladi. Tirnalishning oldini olish uchun qo‘l tirnoqlari kalta qilib olinadi.

· Dori terapiyasi: Geptoprotektorlar, spazmolitiklar, kerak bo‘lganda antibiotiklar qabulini nazorat qilish.

C. Pankreatit (surunkali va o‘tkir)

Date: 29th March-2026

Muammolar: qorin bo'shlig'ida kuchli o'rash xarakteridagi og'riq, takrorlanuvchi qusish, meteorizm, vazn yo'qotish.

Parvarish usullari:

· Rejim: O'tkir bosqichda qat'iy yotoq rejimi, ochlik (1–3 kun). Hamshira og'riqni kamaytirish uchun qulay holat (tizzatirsak, yonboshda) beradi.

· Parhez: Ochlikdan keyin asta-sekin 5p-jadval (pankreatik) joriy etiladi. Yog'lar, tolali mahsulotlar keskin cheklanadi. Ovqatni maydalangan, iliq holda berish.

· Infuzion va dori terapiyasi: Gidratatsiyani, proteaza ingibitorlari, spazmolitiklar va og'riq qoldiruvchi vositalarning qabulini kuzatish.

3. Hamshiralik parvarishning umumiy tamoyillari

Hazim a'zolari kasalliklarida parvarish quyidagi tamoyillarga asoslanadi:

1. Tejamkorlik tamoyili: Barcha tirnash xususiyati beruvchi omillarni (kimyoviy, termal, mexanik) minimallashtirish.

2. Rejim va parhezga qat'iy rioya qilish: Hamshira bemor va uning qarindoshlariga parhez zarurligini tushuntiradi, ovqatlanish kunligini yuritishni tashkil qiladi.

3. Og'riq sindromini kuzatish va bartaraf etish: Og'riqning lokalizatsiyasi, intensivligi, davomiyligi, kuchaytiruvchi omillar qayd etiladi.

4. Defekatsiya va diurezni nazorat qilish: Axlatning rangi, konsistensiyasi, yashirin qon borligi; siydik miqdori va rangi (jigar kasalliklarida) muntazam baholanadi.

5. Psixologik qo'llab-quvvatlash: Surunkali kasalliklar ko'pincha bemorlarda tushkunlik, xavotir va rejimga rioya qilmaslikka olib keladi. Hamshira ishonchli munosabat o'rnatadi, motivatsiyani oshiradi.

4. Profilaktik parvarish va sanitariya-ma'rifiy ish

Hamshira aholi va bemorlar o'rtasida hazim a'zolari kasalliklarining oldini olish bo'yicha tushuntirish ishlari olib boradi:

· Ratsional ovqatlanish qoidalari (muntazam, muvozanatli, tejamkor).

· Zararli odatlar (chekish, spirtli ichimliklar) ta'siri.

Date: 29th March-2026

- Stress va psixo-emotsional omillarning ahamiyati.
- Dori vositalarini (NVPlar, ba'zi antibiotiklar) shifokor nazoratisiz qo'llash xavfi.
- O'z vaqtida tekshiruvdan o'tish va dispanser kuzatuviga rioya qilish.

Xulosa

Hazim qilish a'zolari kasalliklarida hamshiralik parvarishi davolash jarayonining ajralmas va mas'uliyatli qismidir. Bemorning ahvolini to'g'ri baholash, parvarish jarayonini rejalashtirish, parhez va rejimga qat'iy rioya etilishini ta'minlash, dori terapiyasini nazorat qilish, asoratlarni erta aniqlash va psixologik yordam – bularning barchasi tiklanishni tezlashtiradi va kasallikning qaytalanishini kamaytiradi. Hamshiraning kasbiy bilimi, kuzatuvchanligi va bemor bilan samarali muloqot qilish mahorati reabilitatsiya prognozini sezilarli darajada yaxshilaydi.

ADABIYOTLAR (NAMUNAVIY):

1. Ahmedov N.K., Raximova D.A. "Hamshiralik ishi". – Toshkent: "Tibbiyot", 2019. – 384 b.
2. Qodirova Sh.A., Xalilova Z.T. "Ichki kasalliklarda hamshiralik parvarishi". – Toshkent: "Fan va texnologiya", 2021. – 256 b.

Date: 29th March-2026

3. Smirnova L.E., Ivanov A.P. “Sestrinskiy uxod v gastroenterologii”. – Moskva: GEOTAR-Media, 2020. – 176 s.
4. O‘zbekiston Respublikasi Sog‘liqni saqlash vazirligi klinik protokollari: “Oshqozon yarasi kasalligi”, “Surunkali gepatit”, “Surunkali pankreatit”. – Toshkent, 2022.

